

N:o 35.

Ank. till Riksd. kansli den 1 mars 1906, kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående
afsöndring af mark från kronoegendomen Kvarnberga
n:o 1 i Södermanlands län.*

(I. A.)

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad proposition (n:o 40) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 9 sistlidne februari föreslagit Riksdagen medgifva, att ett å en af kommissionslandtmätaren O. B. Déhn år 1905 upprättad karta angifvet område om 1 hektar 2,5 ar måtte från förra kronofogdebostället $\frac{5}{8}$ mantal Kvarnberga n:o 1 i Åkers socken af Södermanlands län för alltid afsöndras och utan ersättning till statsverket upplåtas under äganderätt till Åkers församling att tillträdas å tid, hvarom öfverenskommelse kunde med vederbörande arrendeinnehafvare träffas, och under villkor i öfrigt, att församlingen till arrendeinnehafvaren utgåfve ersättning för mistning af jorden med 50 kronor årligen från tillträdesdagen intill nu löpande arrendeperiods slut äfvensom i områdets gräns mot kronans mark upprättade och för framtiden underhölle lämpligt stängsel samt ensam bestrede de med områdets afsöndring och lagfart därå förenade kostnader.

I detta ärende har departementschefen till ofvanberörda statsrådsprotokoll anført följande:

»I en till Eders Kungl. Maj:t ställd, af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län med underdånigt utlåtande den 20 februari 1905, jämte underdåniga yttranden af vederbörande fögderi-

förvaltning och domänintendent, öfverlämnad skrift har kyrkoherden i Åkers församling A. A. Kumlin, å församlingens vägnar — med förmlälan, att, då de inom församlingen nu befintliga skolhus, hvilka på grund af sitt läge besöktes af skolbarnen från den tätast befolkade delen af församlingen eller trakten invid det Eders Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga Åkers krutbruk och vid Åkers styckebruk, varit till den grad öfverbefolkade, att svårigheter uppstått vid undervisningen, samt då vid krutbruket påginge betydande utvidgningar såväl af fabrikslokaler som af arbetarbostäder, med hänsyn hvar till vore att förvänta ytterligare ökning af folkmängd och barnantal, församlingen hade sett sig tvungen besluta uppförandet af två nya skolhus, men att i fråga om trakten kring krutbruket endast en plats funnits lämplig och välbelägen för anläggning af skolhus, nämligen ett jordområde å det genom domänstyrelsens försorg för statsverkets räkning utarrenderade förra kronofogdebostället Kvarnberga n:o 1 om $\frac{5}{8}$ mantal, hvilket område närmare angäfvos å en ansökningen åtföljande karta, där det vore utmärkt med röda gränslinjer och betecknad med litt. a-b-c-d-e, samt bestode af åker- och skogbevuxen bergbacke — i underdånighet anhållit, att ifrågavarande område måtte af Eders Kungl. Maj:t till församlingen öfverlämnas med full äganderätt och utan särskild lösen, dock med skyldighet för församlingen att till kronoegendomens nuvarande arrendator eller dennes rättsinnehafvare utgifva af honom äskad ersättning för mistningen af jorden med 50 kronor årligen under hans återstående arrendetid; varande vid den underdåniga ansökningen fogade, förutom förenämnda karta samt utdrag af protokoll vid kyrkostämmor med församlingen och vid dess skolorådssammanträden, i styrkta afskrifter dels ett af inspektören för explosiva varor, professorn A. Werner Cronquist utfärdadt intyg, utvisande, att det till afsöndring afsedda området kunde utan fara bebyggas, därest skogen hölles i full växtkraft samt byggnadsgrunden ej sänktes till berg, dels ock en skriftlig förklaring från arrendatorn af berörda kronoegendom F. A. Lindström, utvisande, att Lindström erbjudit församlingen att för det åsyftade ändamålet öfvertaga området i fråga mot nyssnämnda ersättning.

Jämte nu omförmälda handlingar har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande insändt, bland annat, instrument öfver af vederbörande jägmästare på begäran af församlingen gjord värdering af ståndskogen å området, hvaraf inhämtas, att å den i området ingående skogsmarken finnes 90 yngre och medelålders tallar af dålig växtlighet med en uppskattad virkesmassa af 19,80 kubikmeters vedskog, hvars värde af jägmästaren beräknats till 49 kronor 50 öre.

I det af fögderiförvaltningen afgifna yttrande har anförts, att, ehuru det vore vederbörande kommuners ensak att utan bidrag från statens sida sörja för anskaffandet af för skolhusbyggnader behöfliga tomter, omständigheter dock syntes i förevarande fall föreligga, som finge anses gifva församlingen berättigade anledningar till den gjorda framställningen. Det skolhus, som skulle uppföras å ifrågavarande område, vore nämligen erforderligt hufvudsakligen för barnen till de arbetare, som hade anställning vid Åkers krutbruk, och skulle antagligen inom några år uteslutande tagas i användning för dessa barn. Antalet af för närvarande i skolåldern varande barn till nämnda arbetare utgjorde 38; och funnes, enligt hvad styresmannen vid krutbruket meddelat, vid bruket anställda omkring 50 arbetare, af hvilka blott ett fåtal vore ogifta. Vid nu angifna förhållanden och då Åkers kommun, som visserligen uppbure kommunalutskylder af den vid krutbruket anställda personalen, dock ej tillfördes någon inkomst, grundande sig på beskattning af den vid bruket bedrifna industriella verksamheten eller på taxering af kronans byggnader därstädes, syntes församlingens anspråk på fri tomt för ett skolhus, afsedt för barnen till bemälda i statens tjänst anställda arbetare, ej öfverskrida billighetens fordringar; och då från arrendatorns sida hinder icke mötte för den ifrågasatta upplåtelsen samt vid en till äfventyrs blifvande utarrendering af egendomen den obetydliga minskningen af ägoarealen, som upplåtelsen komme att medföra, ej vore af ringaste betydelse vid arrendeafgiftens bestämmande, hemställde fögderiförvaltningen om nådigt bifall till den underdåniga framställningen.

Domänintendenten har i det af honom afgifna yttrande, med instämmande i hvad fögderiförvaltningen anfört, såsom ytterligare skäl att upplåta området i fråga utan någon lösen till statsverket framhållit, att, då arrendatorn af egendomen Kvarnberga, hvilken vore utarrenderad till den 14 mars 1921, förbehållit sig för områdets afstående en jämförelsevis så betydande ersättning som 50 kronor årligen — en ersättning, som i betraktande af fördelen att få närmare väg till skolan för arrendatorns egna och underhafvandes barn syntes öfverdrifvet hög och ingalunda afpassad efter jordområdets afkastningsförmåga, men svårigen syntes kunna nedbringas — det förefölle, som skulle församlingen redan hafva erbjudit nog betalning för skoltomten i fråga, i följd hvaraf och under förutsättning, att någon hänsyn skulle tagas till de ökade kraf, som ställdes å församlingens offervillighet och kommunala skatteförmåga i sammanhang med fabrikationens vid Rocksta krutbruk öfvergång från enskild till en statens affär, fri upplåtelse af en särskildt för krutbruket och kronans domäner därstädes välbelägen skoltomt syntes vara den

billigaste hjälp, som från statens sida kunde komma i fråga; och har domänintendenten, som ansåge afsöndringen ej blifva för stamhemmanet på något sätt menlig, hvad beträffade församlingens anspråk på kostnadsfri upplåtelse af ståndskog å den del af området, som vore skogbeväxt, för att såmedelst blifva i tillfälle att uppfylla de af professorn Cronquist uppställda fordringarna, uttryckt den mening, att, då faran för skolhuset komme från den af staten vid krutbruket bedrifna handteringen, billigheten fordrade, att området i sin helhet med växande skog upplåtes åt församlingen.»

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har i sitt förenämnda underdåniga utlåtande, då församlingen träffat öfverenskommelse med arrendatorn om viss ersättning till denne, för det han under återstående arrendetiden afstode från sin nyttjanderätt till ifrågavarande område, samt de i ärendet åberopade omständigheterna, att den jämförelsevis talrika arbetarbefolkningen vid det staten tillhöriga krutbruket till väsentlig grad föranlett behovet af nu ifrågakomna skolhusbyggnad och att församlingen icke vare sig af krutbrukets fasta egendom eller af den rörelse, som där drefves, åtnjöte någon inkomst, syntes innefatta starka billighetsskäl för församlingens anspråk att utan lösen erhålla sagda område med därå växande träd, som till följd af platsens nära belägenhet intill krutbruket torde böra till skydd i händelse af en explosion kvarstå, hemställt, att området i fråga måtte för alltid till Åkers församling utan lösen upplåtas.

Efter nådig remiss har domänstyrelsen i underdånigt utlåtande den 19 april 1905, med öfverlämnande af en från församlingen infordrad, af kommissionslandtmätaren O. B. Déhn år 1905 upprättad karta öfver området i fråga med beskrifning, enligt hvilken detta omfattar en areal af 1 hektar 2,5 ar, däraf 47,2 ar åker och 55,3 ar afrösningsjord, hemställt, att ifrågavarande område måtte utan ersättning åt Åkers församling för alltid upplåtas.

Utskottet hemställer,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning
må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 1 mars 1906.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.